

Turun yliopisto
University of Turku

PUMPPAAN KU MENTULA, DISKOON INEEN AIVAN ARNOLDINA

**kvantitatiivinen tutkimus suomalaisten asenteista
ulkonäkourheilua kohtaan**

Taloussosiologian pro gradu -tutkielma
Master's Thesis
in Economic Sociology

Laatija/Author:
Anna Grahn

Ohjaajat/Supervisors:
VTT Aki Koivula
VTM Iida Kukkonen
VTM Tero Pajunen

31.1.2021
Turku

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

☐	Kandidaatintutkielma
☒	Pro gradu -tutkielma
☐	Lisensiaatintutkielma
☐	Väitöskirja

Oppiaine	Taloussosiologia	Päivämäärä	31.1.2021
Tekijä(t)	Anna Grahn	Sivumäärä	21
Otsikko	Pumppaan ku Mentula, diskoon ineen aivan Arnoldina – kvantitatiivinen tutkimus suomalaisten asenteista ulkonäkourheilua kohtaan		
Ohjaaja(t)	VTT Aki Koivula, VTM Iida Kukkonen, VTM Tero Pajunen		

Tiivistelmä

Urheilu ja liikunta ovat sosiaalisesti rakentuneita ilmiöitä. Suomalaisessa yhteiskunnassa liikunta on normitettu vahvasti kulttuuriseksi käytännöksi ja siitä on tullut enemmän elämäntapa, kuin tutkimuksen kohteena oleva kulutuksen osa-alue. Etenkin urheileminen hyvän ulkonäön takia on vähemmän, jos ollenkaan, tutkittu aihe Suomessa. Ulkonäön takia urheileminen on kauneustyötä, joka on sekä sukupuolittunut että normatiivinen ilmiö. Yhtäältä korostetaan sen olevan hyväksyttyä ja toisaalta sitä kuitenkin paheksutaan. Tässä tutkimuksessa ulkonäkökeskeistä urheilua kutsutaan *ulkonäkourheiluksi*.

Tutkimuksen tarkoitus on analysoida suomalaisten asenteita ulkonäön takia urheilemista kohtaan. Tutkin sitä, miten eri yksilön taustatekijät vaikuttavat ulkonäkourheilun hyväksymiseen. Aineistona minulla on Turun yliopiston taloussosiologian oppiaineen vuonna 2016 keräämä kyselyaineisto 'Arkielämä ja ulkonäkö'. Kyselylomakkeessa esitettiin väittämiä ulkonäön merkityksestä yhteiskunnassa. Tarkastelen hyväksymiseen liittyviä tekijöitä, kuten sukupuolta, koulutusta, harrastuneisuutta sekä vastaajan omaa urheilua ulkonäön vuoksi. Näiden lisäksi tarkastelen sitä, kumman sukupuolen ulkonäkourheilua vastaaja arvioi. Tutkin aineistoa hyödyntämällä lineaarista todennäköisyysmallia, jonka ansioista mallien kertoimet voidaan tulkita suoraan todennäköisyyksinä.

Tuloksien mukaan sekä miesten että naisten ulkonäkourheilua hyväksyivät todennäköisemmin korkeakoulutetut kuin matalammin koulutetut sekä ne vastaajat, jotka itse ulkonäkourheilevat. Lisäksi naiset olivat kriittisempiä naisten harjoittamaa ulkonäkourheilua kohtaan kuin miehet. Tulokset ovat osittain linjassa ulkonäkourheilua koskevien tutkimusten kanssa, joissa ulkonäkourheilevat ihmiset odottavat ulkopuolelta tulevaa hyväksyntää omalle ulkonäölleen. Tämä heijastelee omalta osaltaan sosiaalista kuplaa, jonka sisällä on helpompi hyväksyä samankaltainen toiminta.

On ristiriitaista, että sellaisessa yhteiskunnassa, jossa arvostetaan hyvää ulkonäköä ja vaaditaan työtä sen ylläpitämiseen, ulkonäkourheilua kritisoidaan. Etenkin naisten kriittinen suhtautuminen naisten ulkonäkourheiluun vaatisi jatkotarkastelua. Tämä tutkimus ulkonäkourheilun hyväksymisestä on jatkumoa normitutkimuksille, joiden mukaan ulkonäkönormit ovat tiukemmat naisille kuin miehille. Toisin sanoen tutkimus osoittaa niin sanotun tuplastandardin olemassaolon, jonka mukaan samanlaisesta käyttäytymisestä naisia arvioidaan eri lailla kuin miehiä.

Asiasanat	ulkonäkö, urheilu, ulkonäkourheilu, liikunta, sukupuoli, normit, keho
Muita tietoja	

Sisällysluettelo

1	JOHDANTO.....	7
2	TEOREETTINEN TAUSTA JA HYPOTEESIT	10
	2.1 Liikkuminen yhteiskunnallisena normina	10
	2.2 Ulkonäkö urheilumisen kohteena	12
3	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS, AINEISTO JA ANALYYSI	16
	3.1 Aineisto	16
	3.2 Muuttujat	16
	3.3 Analyysimenetelmä	19
4	TULOKSET	21
5	KESKUSTELU	24
6	LÄHTEET	28
7	LIITTEET	33

Taulukot

Taulukko 1	Selitettävän muuttujan jakaumat	17
Taulukko 2	Selittävien muuttujien jakaumat.....	18
Taulukko 3	Regressiomallien tulokset koskien <i>miesten</i> ulkonäköurheilun hyväksymistä	21
Taulukko 4	Regressiomallien tulokset koskien <i>naisten</i> ulkonäköurheilun hyväksymistä	22
Taulukko 5	Logistinen regressiomalli alkuperäisestä selitettävästä muuttujasta: Missä määrin hyväksyt tai et hyväksy, mikäli <i>mies</i> urheilee koska tavoittelee hyvää ulkonäköä (1= ehdottomasti paheksun, 5 = ehdottomasti hyväksyn).....	33

Taulukko 6 Logistinen regressiomalli alkuperäisestä selitettävästä muuttujasta: Missä määrin hyväksyt tai et hyväksy, mikäli <i>nainen</i> urheilee koska tavoittelee hyvää ulkonäköä (1= ehdottomasti paheksun, 5 = ehdottomasti hyväksyn).....	34
--	----

1 JOHDANTO

*”Pumppaan ku Mentula, olin innoissaan ku pentuna
Tikis ku Tikkanen tai Jari Litmanen turhaa täs aletaan mitään nyt kikkailee
Haluun nää pyssyt haulikoks, sun tajunnan räjäytän raunioks
Oon aina sinut itseni kaa, juoksen lenkiltä suoraan pizzeriaan”*

JVG, 2019

JVG-yhtyeen Jari ja VilleGalle piikittelevät kappaleessaan ’Spagettipyssyt’ omaa ruumiinrakennettaan ja sitä, miten räppärien ulkonäkö on tiukasti sidottu yhteiskunnan normeihin. Vaikka heihin kohdistuukin enemmän painetta ulkopuolelta julkisuuden takia, naisiin verrattuna heihin kohdistuu kuitenkin vähemmän normatiivista sääntelyä. Naisten ulkonäköä on arvioitu aina, etenkin länsimaissa, jossa yksilön arvostus on sidottu näkyvillä oleviin attributteihin. Sukupuolittuneita kehonormeja on tutkittu etenkin feministisen kirjallisuuden parissa (Bordo 1993; Markula 1995; Wolf 1991). Eritoten liikkuminen on ollut tärkeä ajanviete oman terveyden ja hyvinvoinnin optimoinnissa, kehon suorituskyvyn parantamisessa ja muokkaamisessa. Hyvännäköisyyden tavoittelemisen kumpuaa kauneusnormeista, jolloin ulkonäkö on enenevässä määrin saanut korostuneen roolin yksilön elämässä. Tämä heijastelee nykyajan postfeminististä ja uusliberaalia kulttuuria, jossa ulkonäköpaineet ovat koventuneet ja niitä säätelevät teknologian kehittyminen, kulttuurin muutos ja kulutuskulttuurin kiihtyminen. Tällöin keho on fyysisen ulkomuotonsa lisäksi myös *sosiaalinen konstruktio* ja kauneusihanteet ovat erilaisia miehille ja naisille. (Elias, Gill, ja Scharff 2017; Shilling 2005; Wolf 1991; Åberg 2020; Åberg, Koivula, ja Kukkonen 2020.) Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia suomalaisten asenteista urheilusta ulkonäön vuoksi. Tutkimusaihe kietoutuu urheilun ja kehonkuvan, sosiaalisten normien ja sukupuolittuneiden kauneuskäytäntöjen tutkimusten alle. Urheileminen ja liikkuminen ovat sosiaalisesti rakentuneita ilmiöitä. Näiden ilmiöiden tarkasteleminen luo uuden näkökulman ulkonäön ja normien tutkimuksille ja luo edellytyksiä myös erilaisille jatkotutkimusaiheille. Ulkonäköä ja urheilua ei ole ennen tutkittu normien kautta, ja muutenkin liikuntaa on käsitelty vähemmän kuin muita kulttuurisen kulutuksen osa-alueita (Kahma 2010; Purhonen ym. 2014).

Liikunnan, liikkumisen ja urheilun ja niistä saatavien hyötyjen määriä ja yhteyksiä on tutkittu monella eri tieteenalalla. Useimmiten nämä yhteydet ovat keskittyneet fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen (World Health Organization 2010), koulutukseen ja koettuun luokka-asemaan (Kahma 2010; Warde 2006), sekä eriarvoisuuteen ja talouteen (Ding ym. 2016; Seippel ja Bakken Ulseth 2011). Psykologisessa ja sosiologisessa tutkimuksessa yksilön liikkuva keho ja kehonkuva on saanut paljon huomiota, ja käsitteenä kehonkuva tarkoittaa yksilön kokemusta kehostaan ulkonäön ja sen funktionaalisuu-

den puitteissa (Sabiston ym. 2019). Positiivisen kehonkuvan yhteyttä liikuntaan on tutkittu myös erikseen niin miesten osalta (mm. Atkinson 2008; Connell ja Messerschmidt 2005; Grogan ja Richards 2002; Ridgeway ja Tylka 2005) kuin naisten osalta (mm. Davis 1990; Homan ja Tylka 2014; Markula 1995; Tiggemann ja Zaccardo 2015). Enenevässä määrin positiivinen suhtautuminen omaan kehoon on korreloinut positiivisesti liikunnan ja liikunnan harrastamisen syiden kanssa. Sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa on puhuttu tietynlaisesta kauneustyöstä tai ulkonäkötyöstä, jonka pyrkimyksenä on päästä yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi (Kwan ja Trautner 2009). Liikunnan harrastaminen on omanlaista ulkonäkötyötä, jota ei sinänsä aina eroteta täysin kauneuteen tähtääväksi työksi.

Ulkonäön merkitys suomalaisessa yhteiskunnassa on muuttunut, mutta edelleen suomalaiseen makuun ei kuulu ulkonäöllä kerskailu eikä sen eteen saisi tehdä näkyvästi töitä. Etenkin sen arvottaminen muiden perinteisten suomalaisten arvojen, kuten hyvän terveyden ja kunnon, joukkoon ei ole avoimesti hyväksyttyä. (Sarpila ym. 2017.) Kuitenkin, kuluttaminen ulkonäköön on ollut nousussa sekä maailmalla että Suomessa ja 20 vuoden aikana liikkumisesta, urheilusta ja näihin kuluttamisesta on tullut aikansa markkinatuote (Euromonitor International 2020; Powers ja Greenwell 2017; Smith Maguire 2008). Keho onkin nähty sekä feministi- että kulutustutkimuksen ristiaalloissa kulttuurisidonnaisena käsitteenä, johon kasautuvat sekä yksilön että ympäröivän yhteiskunnan omat odotukset ja vaatimukset siitä, miltä kuuluisi näyttää (mm. Tiggemann ja Zaccardo 2015). Corazza ym. (2019) mukaan hyvä fyysinen ulkonäkö on liikunnan harrastamisen yksi merkityksellisimmistä motiiveista, kun vuorostaan Crossley (2006) toteaa kehossa tapahtuvien lieveilmiöiden, kuten ulkonäön muuttumisen, olevan vain yksi osa liikkumisessa tapahtuvaa sosiaalista toimintaa.

Yhteiskunnan epäviralliset normit, eli kirjoittamattomat säännöt eivät luonnehdi vain sitä, miten yksilö kuluttaa ulkonäkönsä, vaan myös sitä, miten hyväksyttyä on kuluttaa omaan ulkonäköönsä. Normit määrittävät rajat hyväksyttävälle käyttäytymiselle. Tuplastandardeiksi kutsutaan normeja, jotka ovat erilaisia eri ihmisryhmille. Foschi (2000) kutsui sukupuolittuneeksi tuplastandardiksi sitä, kun naisia paheksutaan ja rankaistaan miehiä enemmän samanlaisesta käyttäytymisestä. Sarpila ym. (2020) havaitsivat, että normien sääntely oli enemmän kontekstiriippuvainen ilmiö ja niiden noudattaminen vaihteli sukupuolen, iän ja sosioekonomisen aseman mukaan.

Keskityn tässä tutkimuksessa urheiluun liittyviin normeihin ulkonäön näkökulmasta. Ulkonäkökeskeinen urheilu, jota kutsutaan tämän tutkimuksen yhteydessä *ulkonäköurheiluksi*¹, ei sinänsä ole uusi termi. Homan ja Tylka ovat tutkineet (2014; 2015) urheilumisen motiiveja, kehonkuvaa ja ulkonäköurheilua. Heidän mukaansa ulkonäköurhei-

---

¹ Engl. appearance-based exercise.

levat miehet ja naiset olivat tyytymättömämpiä omaan kehonkuvaansa ja vertailivat itseään muihin. Kun taas ne, jotka kokivat ulkopuolelta tulevan arvostelun vähäiseksi, urheilivat todennäköisemmin toiminnallisuuden kuin ulkonäön takia. (Tylka ja Homan 2015.) Vähemmän tutkimusta on kuitenkin ollut sen suhteen, miten yksilöt normittavat ulkonäköurheilua, toisin sanoen, missä määrin yksilöt hyväksyvät sen, että ihminen harrastaa liikuntaa hyvän ulkonäön takia. Suomessa liikunnan harrastaminen ei vain eroa eri ikä- ja yhteiskuntaluokkien välillä vaan myös sukupuolten välillä (Kahma 2010), mutta tutkimusta sukupuolen vaikutuksesta liikunnan harrastamisen motiivien hyväksyntään on ollut vähäistä. Tässä tutkimuksessa puolestaan keskityn siihen, miten suomalaisten asenne ulkonäköurheilua kohtaan on sukupuolittunut ilmiö².

Tarkastelen tässä tutkimuksessa, miten ulkonäköurheilu näyttäytyy normien näkökulmasta. Etenkin tarkastelen lähemmin sitä, miten sen hyväksyminen jakautuu sukupuolien välillä. Käsittelen aluksi sitä, miten normatiivisia ilmiöitä urheileminen ja liikuminen ovat suomalaisessa yhteiskunnassa. Tämän jälkeen tarkastelen, miten ulkonäkö ja urheilu liittyvät toisiinsa tutkimusten valossa. Analyysiosiossa havainnollistan, miten sukupuoli, koulutus, yksilön harrastuneisuus ja ulkonäköurheilu ovat yhteydessä positiiviseen asenteeseen ulkonäköurheilua kohtaan. Aineistona käytän 'Arkielämä ja ulkonäkö' -kyselytutkimusta, joka on kerätty vuonna 2016 Turun yliopistossa osana Emil Aaltosen säätiön rahoittamaa tutkimushanketta 'Suomi ulkonäköyhteiskuntana'. Tutkimuksen lopussa esitän pohdintoja siitä, millä tavoin ulkonäön takia urheileminen näyttäytyy yhteiskunnassa sekä yksilötasolla että yhteiskunnan tasolla merkittävänä normittavana tekijänä. Esitän myös keskeisen löydösten ohella tutkimukseen liittyviä rajoituksia ja jatkotutkimuksen aiheita, joihin voisi kiinnittää huomiota sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa.

---

² Käytän tässä tutkimuksessa käsitteitä 'urheilu' ja 'liikunta' toistensa synonyymeinä.

2 TEOREETTINEN TAUSTA JA HYPOTEESEIT

2.1 Liikkuminen yhteiskunnallisena normina

Tiedetään, että liikkuminen ja urheileminen ovat hyväksi sekä fyysiselle että psyykkiselle terveydelle, ja liikkumista, kuten myös ulkonäköä, voidaan pitää sosiaalisena hyödykkeenä (Featherstone 1991; Seippel 2006; ks. myös Gimlin 2000). Liikkumisen tärkeyttä korostavat yhteiskunnassa vallitsevat normit, eli käytännöt, joita säädellään sekä virallisesti että epävirallisesti. Virallisia normeja ovat lait, eli säännöt ja periaatteet, jotka ovat kirjattuna lainsäädäntöön ja näitä normeja valvotaan sanktioin. Virallisista tahoista valtiolla on rooli liikuntapolitiikan toteuttamisessa ja kunnilla on vastuu luoda edellytykset väestön liikkumiselle, esimerkiksi luomalla liikuntapaikkoja (Opetus- ja kulttuuriministeriö 390/2015). Epäviralliset normit koskevat käyttäytymistä ja sitä, miten yksilön kuuluisi olla, näyttää ja toimia ollakseen yhteiskunnan täysivaltainen jäsen. Toisin sanoen, ollakseen normaali ihminen. Sosiologiassa epävirallisia normeja sanktioidaan sekä positiivisesti että negatiivisesti. Positiivinen sanktio voi olla esimerkiksi toisen kehumista tai hyväksymisen näyttämistä ja negatiivinen sanktio halveksuntaa ja ulossulkemista. Liikkumisessa positiiviset sanktiot näkyvät esimerkiksi urheiluseuroissa ryhmäytymisenä ja mukaan ottamisena. Negatiivinen sanktio puolestaan näkyy yhteiskunnallisessa liikunta ja keho -keskustelussa. Siinä usein ylipainoiset saavat neuvoja terveellisistä elämäntavoista hyvinvointivalmentajilta, mediapersoonilta tai lääkäreiltä. Toisin sanoen, heitä kehoitetaan tekemään töitä ideaalisen kehon saavuttamiseksi. Keskeistä virallisille ja epävirallisille normeille on se, että jokin yhteisö, valtionelin tai ryhmä valvoo niiden noudattamista. Etenkin suomalaisessa yhteiskunnassa liikuntaa harrastetaan usein sen takia, koska sitä *kuuluu* harrastaa (ks. esim. Purhonen ym. 2014).

Ranskalainen sosiologi Pierre Bourdieu aikoinaan korosti urheilemista erottautumisen välineenä ja kirjoitti, miten urheilu ja liikkuminen olivat omiaan luomaan hyvän maun käytäntöjä, eli normeja. Tämän lisäksi Bourdieun mukaan keho oli oma näyttämönsä käytäntöjen ja normien noudattamiselle. (Bourdieu 1984; Warde 2006.) Myös filosofi Heather Widdows (2018) kirjoitti, miten yksilön keho ja sen muokkaus ovat kulttuurisidonnaisia, arvolutautuneita tuotteita ja käytänteitä. Hänen mukaansa erilaiset kauneuskäytänteet ja kehonmuokkaustrendit ovat niin uppoutuneita kulttuuriseen normiin, että ne vaikuttavat täysin normaaleilta.

Elämme jälkiteollisella ajalla, mikä tarkoittaa kulutuksen ja työnteon suhteen sitä, että yhä suurempi osa ihmisistä työskentelee asiantuntija-ammateissa ja sellaisissa työsuhteissa, joissa liikkuminen ei ole välttämätöntä. Liikunnan harrastaminen ja urheileminen ovat tätä myöden saaneet isomman roolin sekä fyysisen että psyykkisen terveyden ylläpitämisen saralla, mutta myös niistä on tullut politiikan, kulutuksen sekä yhteiskunnan

jäsenyyden valttikortti (Seippel ja Bakken Ulseth 2011). Vaikka vapaa-aikaa olisi nyt enemmän urheilun harrastamiseen, ihmiset urheilevat keskimääräistä vähemmän kuin ennen, ja siihen käytettävä aika on vähentymässä etenkin matalammin koulutetuilla (European Commission 2018). Etenkin länsimaissa kuitenkin urheiluun kuluttaminen ja sitä vastoin kuluttaminen ulkonäköön on ollut nousussa viimeisten 10 vuoden aikana (Euromonitor International 2020). Suomessa vapaa-ajan liikkuminen on ei ole laskenut kuitenkaan niin paljon kuin muualla länsimaissa, vaan se on pysynyt ennallaan tai jopa hieman noussut suositusten mukaisesti (Wenman, Borodulin, ja Jousilahti 2019).

Liikkumisen aktiivisuuteen on vaikuttanut sukupuoliroolien muutos ja se, miten työn tekeminen on muuttunut epävarmemmaksi (Watson 2007, 95). Miehet olivat keskimäärin enemmän töissä ja naiset kotona, eikä naisia likemmin päästetty esimerkiksi salille, vaan se nähtiin enemmän miesten dominoivaksi maailmaksi (Andreasson ja Johansson 2014). Shilling (2005, 120–21) kuvaili myös, miten sukupuolittuneet urheilukäytännöt ovat vaikuttaneet naisten liikkumiseen. Sittenkin koulutuksen kehittyminen ja tasa-arvoistuminen on auttanut urheilun sukupuolijakaumaa tasaisemmaksi. On kuitenkin selvää, että edelleen Suomessa liikkumisessa on havaittu eroja etenkin sukupuolien välillä (Kahma 2010; Purhonen ym. 2014).

Watson (2007) toteaa, että liikkuminen oli ennen työssä ja työn ohella tehtyä puhde-työtä, eikä sitä liioin yhdistetty parempaan terveyteen tai ulkonäköön. Nykyään pärjätäkseen työmarkkinoilla on brändättävä itsensä paremmaksi kuin muut, eli panostettava mielikuvaan omasta itsestään. Tällöin ulkonäön merkitys korostuu entistä enemmän. (Sarpila ym. 2017.)

Warde (2006) tutki, miten liikunnan harrastaminen on yhteydessä koettuun luokka-asemaan, sukupuoleen, koulutustasoon, etnisyyteen ja ikä-luokkaan Iso-Britanniassa. Warde käytti tutkimuksessaan bourdieuläistä viitekehystä, jossa urheilun kuluttamista peilattiin kulttuurisen pääomaan ja makuun, ja hän havaitsi, miten korkeakoulutettu keskiluokka piti terveydestään enemmän huolta ja oli aktiivisempi liikunnan harrastamisessa. Lisäksi naiset olivat miehiä enemmän aktiivisempia sellaisten liikuntalajien parissa, jotka keskittyivät enemmän kehonmuokkaukseen, kuten fitness-tyyppiset ryhmäliikuntatunnit ja salilla treenaaminen. Myös Suomessa liikunnan on katsottu olevan yhteydessä yksilön luokka-asemaan ja koulutukseen, ja luokka-asema on ollut yhteydessä siihen, mitä urheilulajia harrastaa (Kahma 2010; Keipi ym. 2018). Kahman (2010) mukaan korkeammin koulutetut harrastivat enemmän kuin muut, mikä kertoo osaltaan myös sosioekonomisen aseman yhteydestä liikunnan kuluttamiseen. Tätä puoltaa myös Semi Purhosen tutkimus suomalaisten kulttuurisesta kulutuksesta, missä korkeammin koulutetut olivat tietoisempia terveyden edistämisestä erilaisin keinoin, kuten esimerkiksi kehonmuokkauksesta (Purhonen ym. 2014).

2.2 Ulkonäkö urheilemisen kohteena

Sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa on kritisoitu, miten usein yhteiskunnassa painotetaan urheilun olevan yksi kehonmuokkauksen väline (Dworkin ja Wachs 2009; Markula 1995, 2014). Urheilu on yksi ulkonäkötyön osa-alue ja sen harrastamisen motiiveista on ollut paljon tutkimusta, etenkin voimaharjoittelun ja fitnessin lähtökohdista (Crossley 2006; Dworkin ja Wachs 2009; Seippel 2006; Stewart, Smith, ja Moroney 2013). Yksi suurimmista motivaationlähteistä urheilulle on tutkimusten mukaan ulkonäkö (Corazza ym. 2019; Dworkin ja Wachs 2009). Seippel kuitenkin havainnoi norjalaisen datan perusteella (2006), miten urheilemisen motiiveista ulkonäkö oli viimeisten joukossa, ja vastaajat antoivat enemmän arvoa urheilemisesta saadulle ilolle, kunnon kohottamiselle ja verkostoitumiselle. Stewart ym. (2013) puolestaan haastatteli australialaisia salilla kävijöitä ja erotteli haastateltavien motivaatioista kehollisen pääoman ja psykologisen pääoman. Vaikka kehollisen pääoman tarkoitus olikin näyttää paremmalta, ulkonäön lisäksi kehon hyvä toiminnallisuus sai sijaa haastateltavien tarinoissa. Toisaalta, ulkonäön ja terveyden lisäksi liikunnan harrastaminen on muodostunut monille ihmisille myös rutiiniksi. Kuten Widdows (2018) puhui uppoutuneista (kauneus)käytännöistä, on urheileminen monille suomalaisille rutiininomaista, eikä sitä sinänsä ajatella osaksi kehonmuokkausta (Purhonen ym. 2014).

Kauneustyö tai ulkonäkötyö määritellään sanojensa mukaiseksi työksi kauneuden ja ulkonäön tähden, ja ne voidaan nähdä tietynlaisina kauneuskäytänteinä, joita yksilöt harjoittavat saadakseen etuja yhteiskunnassa (Kwan ja Trautner 2009). Eritoten nykypäivänä länsimaissa terveellisyys tavoittelu ja ideaalin kehon ylläpitäminen liikunnan avulla on ollut suosittua (Purhonen ym. 2014).

Urheilemista on lähestytty yhteiskuntatieteissä normien, arvojen ja ulkonäön näkökulmista. Monet tutkimukset käsittelevät urheilun ja kehon suhdetta addiktoivana ajanvietteenä (Corazza ym. 2019), sukupuolittuneena käytäntönä (Shilling ja Bunsell 2009), kehonkuvaa muokkaavana tekijänä positiiviseen sekä negatiiviseen suuntaan (Homan ja Tylka 2014; Sabiston ym. 2019; Tylka ja Homan 2015) ja sosiaalisena hyödykkeenä, jonka kautta opitaan kulttuurisia tapoja (Crossley 2004). Urheilemisen näkeminen sosiaalinen hyödykkeenä kertoo sen olevan myös ulkonäkötyötä, jota tehdään, ja fyysisen, esteettisen pääoman olevan se, jota kohti urheillaan (mm. Anderson ym. 2010). Kiihtyvä kulutuskulttuuri vaatii omanlaisensa liikkujan, ja se on vaikuttanut siihen, miten yksilö näkee oman fyysisen ulkonäkönsä ja tuntee painetta kuluttaa siihen. Featherstone (1991) kuvaili tätä kulttuurista muutosta ja kehon hyödykkeistämistä kehonhuoltamiseksi ja rinnasti sen muihin elämän osa-alueisiin, joissa pidetään huolta asioista, että ne kestävät eivätkä mene rikki. Esimerkiksi kaikki ulkonäköön tähtäävät käytännöt ja hyödykkeet, kuten kauneusleikkaukset tai dieettipillerit, edesauttavat kehon huoltami-

sessä. Markula (1995) lisäsi tähän urheilemisen, jonka avulla yksilöt pystyvät tekemään töitä ihanteellisen kehon saavuttamiseksi.

Ulkonäköön kuluttaminen on ulkonäkötyötä, jota arvotetaan eri lailla sukupuolesta ja iästä riippuen (Kukkonen ym. 2018; Sarpila ym. 2020; Åberg, Kukkonen, ja Sarpila 2020). Foschi (2000) määritteli standardit normeiksi, jotka niin ikään määrittävät näkyvämmät rajat hyväksyttävälle käyttäytymiselle ja ulkomuodolle. Hänen mukaansa eri yksilöt saavat osakseen tiukempia arvosteluja kuin toiset, ja arvostelu on usein hyvin sukupuolittunutta. Ollessaan objektiivisen arvostelun kohteena standardit ovat tiukemmat naisille kuin miehille. (Foschi 2000; Kukkonen ym. 2018; Sarpila ym. 2020; Åberg, Kukkonen, ja Sarpila 2020.) Kukkonen ym. (2018) mukaan naiset arvioivat ulkonäköään hyväksi käyttäviä naisia tiukemmin kuin samanlaisesti käyttäytyviä miehiä. Koska kauneusstandardit ovat erilaiset sekä miehille että naisille, on urheilussakin erilaiset säännöt molemmille sukupuolille. Naisten urheilu koetaan usein 'feminiinisenä performanssina' ja miesten urheilu 'vallanosoitimena ja statuksen luojana' (Dworkin ja Wachs 2009, 31). Tämä määrittää osaltaan sen, miten yhteiskunnan rakenteet mallintavat näkemystä siitä, mikä on hyväksyttyä ja mikä ei. Dieter Vandebroek (2017, 164) kuvasi tätä sukupuolten kahtiajakoa urheilemisessä ikään kuin vastapareiksi, jossa miehet suorittavat ja kamppailevat (esimerkiksi jalkapallo ja kamppailulajit) ja naiset katsovat, eivät kilpaile, eivätkä koske toisiaan (esimerksi lajit jooga ja ryhmäliikunta). Toisin sanoen, vastapareina ovat (miehinen) maskuliinisuus ja (naisellinen) feminiinisyys. Näiden leikkauspisteessä sijaitsee keho, jota sukupuolet pyrkivät muokkaamaan hyväksytyyn suuntaan. Sukupuolten väliset erot urheilemisessä mallintavat osaltaan myös suomalaisia tilastoja urheilun kuluttamisesta. Miesten ja naisten lajit ovat edelleen eriytyneitä toisistaan, vaikka naisten osuus miesvoittoisissa lajeissa, kuten saliharjoittelussa ja pallopeleissä, on ollut kasvava. Kuitenkin miesten osuus naisvaltaisissa lajeissa, kuten joogassa ja telinevoimistelussa, ei ole kasvanut. (Purhonen ym. 2014.) Toisaalta, nykyään voimaharjoittelussa ja niin ikään kuntoiludiskurssissa on ollut voimakkaana ihanne lihaksikkaasta vartalosta, oli sukupuoli mikä tahansa (Tiggemann ja Zaccardo 2015). Edellä käydyn kirjallisuuden perusteella esitän hypoteesin yksi:

H1: Naiset ovat miehiä kriittisempiä naisten harjoittamaa ulkonäköurheilua kohtaan.

Ulkonäköön käytetty työ voidaan myös ajatella investointina, jolloin ulkonäköön käytetyn ajan ajatellaan vaikuttavan positiivisesti palkkaan (Das ja De Loach 2011) ja se varioi sukupuolen mukaan, jolloin naisilla odotetaan laittautumista, mutta heitä arvostellaan ulkonäöstä hyötymisestä (Sarpila ym. 2020). Das ja De Loachin ajankäyttötutkimuksen mukaan naisilla laittautumiseen käytetty aika vaikutti negatiivisesti palkkaan (2011), eli ulkonäkö investointina ei näiden mukaan ole toimiva ajatus (ks. myös Kukkonen ja Sarpila forthcoming). Sabiston ym. (2019) puolestaan analysoivat kirjallisuus-

katsauksessaan urheilun ja kehonkuvan yhteyttä ja tutkimusten mukaan urheileminen lisäsi positiivista kehonkuvaa ja vuorostaan heikon kehonkuvan omaavat yksilöt urheilivat vähemmän. Oman kehonkuvan hyväksyminen on ollut myös yhteydessä ulkopuolelta tulevaan hyväksyntään, jolloin muiden ihmisten ulkonäköön kohdistuva hyväksyminen edesauttaa positiivista kehonkuvaa ja urheilemista muista syistä kuin pelkästään ulkonäön takia (O'Hara, Cox, ja Amorose 2014; Tylka ja Homan 2015). Jos arvostusta omaa ulkonäköä kohtaan odotetaan tulevan ulkopuolelta, yksilön mieltämä kehonkuva täten ilmentää myös yhteiskunnallisia normeja.

Tämä on osittain samassa linjassa suomalaisen ulkonäkö tutkimuksen kanssa, jonka mukaan urheilemista ei sinänsä pidetä kriittisen tarkastelun kohteena olevana ulkonäköön panostamisena, vaan pikemminkin hyväksyttävänä ulkonäkökäytänteenä (Sarpila ym. 2020). Koska liikuntaa pidetään yhteiskunnallisella tasolla hyväksyttävänä normina ja siihen kannustetaan aktiivisesti virallisilta tahoilta asti, on ulkonäön takia urheileminen alkanut olla enemmän hiljaa hyväksytty tapa liikkua. Ulkonäköurheilu hiljaisena käytänteenä on myös yhteydessä yhteisön sisällä vaikuttaviin sosiaalisiin normeihin. Esimerkiksi kehonrakentajien ensisijainen tarkoitus on urheilla ulkonäön takia, koska sen avulla menestyy kehonrakennuskilpailuissa. Kehonrakentajien keskuudessa kehonmuokkaaminen, ulkonäköurheilu, on hyväksytty käytäntö (Andreasson ja Johansson 2014, 75). Hyvän terveyden ja hyvän ulkonäön rajoja on tutkittu useassa tutkimuksessa, joissa limittyvät kehon esteettinen ja funktionaalinen näkökulma (Ridgeway ja Tylka 2005). Ridgewayn ja Tylkan (2005) ulkonäkö tutkimuksessa etenkin korkeakoulutetut miehet arvottivat lihaksikkuuden ja pituuden muiden ulkonäköä koskevien piirteiden edelle ja lihaserottuvuus ikään kuin heijasti muita hyväksi koettuja piirteitä. Eritoten kehon kokeminen enemmän toiminnallisena kuin ulkonäköön perustuvana kokonaisuutena on ollut yhteydessä positiiviseen kehonkuvaan, ja on havaittu, että jos yksilö saa ehdotonta kehonhyväksyntää muilta ihmisiltä, niin hän liikkuu todennäköisemmin muista syistä, kuin ulkonäön takia. (O'Hara, Cox, ja Amorose 2014; Tylka ja Homan 2015.) Lisäksi on tutkittu, että ulkonäköurheilu vähensi positiivista kehonkuvaa (Tylka ja Homan 2015).

Sosioekonomisen luokan yhteyttä ulkonäköön ja liikkumiseen on myös tutkittu Suomessa. Purhonen ym. (2014, 153–70) analysoivat suomalaisten kulutuskäytäntöjä ja elämäntyytlejä ja huomasivat, korkeakoulutetut omaksuivat ruumiin ja terveydenkulttuurin muita koulutusasteita enemmän. Korkeammin koulutetut myös pitävän ulkonäköä tärkeämpänä kuin matalammin koulutetut (Sarpila ja Erola 2016; Åberg, Kukkonen, ja Sarpila 2020).

Ulkonäköurheiluun ja urheilemisen sosioekonomisiin eroihin perustuvaan kirjallisuuteen nojaten esitän hypoteesit kaksi ja kolme:

H2: Urheilevat ihmiset hyväksyvät muita ihmisiä todennäköisemmin ulkonäköurheilun.

H3: Korkeammin koulutetut ovat matalammin kouluttautuneita hyväksyvämpiä ulkonäköurheilua kohtaan.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS, AINEISTO JA ANALYYSI

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on havainnollistaa ihmisten asenteita ulkonäön ja urheilumisen yhteydestä. Toisin sanoen, missä määrin ihmiset kokevat urheilun olevan hyväksyttävää hyvän ulkonäön saavuttamiseksi ja minkälaisia tekijöitä näihin asenteisiin liittyy. Eritoten pyrin selvittämään vastaajien positiivisen suhtautumisen yhteyttä muihin tekijöihin, kuten sukupuoleen, ikään, koulutustasoon sekä omaan harrastuneisuuteen. Näistä tekijöistä iän pidin kontrollimuuttujana.

3.1 Aineisto

Tutkimuksen aineistona käytetään Turun yliopiston taloussosiologian laitoksen vuonna 2016 kerättyä kyselyaineistoa ”Arkielämä ja ulkonäkö”, joka kerättiin osana Emil Aaltosen säätiön rahoittamaa tutkimushanketta ”Suomi ulkonäköyhteiskuntana”. Kysely lähetettiin postikyselynä 4000:lle 15-74-vuotiaalle suomalaiselle ja vastaajilla oli mahdollisuus vastata myös verkossa. Kyselyn otoksen lopullinen vastausmäärä oli 1600, jolloin vastausprosentti oli 40. (Sarpila ym. 2016.)

Kyselytutkimukseen vastanneiden joukossa hieman yliedustettuina ovat vanhemmat naiset, kun taas miehet ovat verrattain aliedustettuina nuoremmissa ikäluokissa (Sarpila ym. 2016, 16). Siten aineisto ei sinänsä vastaa täysin suomalaisen väestön ikä- ja sukupuolijakaumaa. Painojen käyttäminen tilastollisessa analyysissä korjaa hiukan tätä vionoutta aineistossa ja mahdollistaa aineiston yleistettävyyttä suomalaiseen väestöön.

3.2 Muuttujat

Kyselylomakkeessa esitettiin väittämiä ulkonäön merkityksestä yhteiskunnassa, ja osa kysymyksistä oli satunnaistettu niin, että osa vastaajista vastasi vain naisia koskeviin kysymyksiin ja osa vain miehiä koskeviin kysymyksiin. Väittämiä arvioitiin Likertasteikolla 1-5, jossa 1 oli ”ehdottomasti paheksun” ja 5 ”ehdottomasti hyväksyn”. Tämänkaltaista tutkimuslomakeasetelmaa on käytetty aiemminkin ja sen vahvuutena on havainnollistaa yhteiskunnan normien sukupuolittuneisuutta (esim. Rijken ja Merz 2014). Naisia koskeviin kysymyksiin vastasi 784 vastaajaa ja miehiä koskeviin kysymyksiin 797, näin ollen vastaajia oli yhteensä 1581.

Tutkielman selitettävää muuttujaa mittaa kysymys ”Missä määrin hyväksyt tai et hyväksy, mikäli mies/nainen: urheilee koska tavoittelee hyvää ulkonäköä”. Kysymys on tulkittu tässä tutkielmassa siten, että ulkonäköurheilun hyväksyminen heijastelee vaapaamaa yhteiskunnan normien tulkintaa yksilön näkökulmasta, ja ulkonäköurheilun

tuomitseminen heijastaa tiukempia yhteiskunnallisia normeja (ks. mm. Kukkonen ym. 2018; Rijken ja Merz 2014).

Selitettävän muuttujan vastauksia mitattiin Likert-asteikolla 1-5, jossa vaihtoehdot olivat välillä ”Ehdottomasti paheksun” =1 ja ”Ehdottomasti hyväksyn” = 5. Muuttujan kuvailut löytyvät taulukosta 1. Selitettävän muuttujan luokittelun analyysia varten binääriseksi muuttujaksi siten, että vastaaja *hyväksyy*, mikäli hän on vastannut viisiportaisella asteikolla 4-5 (=1), ja mikäli vastaaja on vastannut 1-3, hän *ei hyväksy tai suhtautuu neutraalisti* (=0). Väitteen vaihtoehtoasteikolla vastaukset 4 ja 5 indikoivat myönteisyyttä ja vastaukset 1-3 vastanneet eivät indikoivat myönteisyyttä. Huomioitavaa on, että vaihtoehdon 3 valinneet eivät ole halunneet indikoida selvästi hyväksyvänsä tai paheksuvansa ulkonäkourheilua. Tässä tutkimuksessa nimenomaan keskityn siihen, onko vastaajien asenne *hyväksyvä* miesten ja naisten ulkonäkourheilua kohtaan, joten tästä syystä päädyin tähän edellä kuvattuun binääriseen jaotteluun.

Muuttujan keskiarvot ja keskihajonnat sekä miesten ja naisten osalta ilmenevät taulukosta 1. Kuten taulukosta voidaan havaita, puuttuvia havaintoja oli jonkin verran. Nämä poistettiin lopullista analyysia varten.

Taulukko 1 Selitettävän muuttujan jakaumat

Muuttuja	M (SD)	Puuttuvat %	Asteikko
Missä määrin hyväksyt tai et hyväksy, mikäli <i>nainen</i> urheilee, koska tavoittelee hyvää ulkonäköä	3,67 (1,01)	4,2	1-5
Vastaaja hyväksyy <i>naisen</i> ulkonäkourheilun	0,60 (0,49)		0-1
Missä määrin hyväksyt tai et hyväksy, mikäli <i>mies</i> urheilee, koska tavoittelee hyvää ulkonäköä	3,60 (1,06)	4,5	1-5
Vastaaja hyväksyy <i>miehen</i> ulkonäkourheilun	0,59 (0,49)		0-1

Selittävinä muuttujina toimivat vastaajan sukupuoli, koulutustaso, sekä kaksi kyselylomakkeessa esiintyvää väittämää, jotka koskevat vastaajan omaa harrastuneisuutta ja ulkonäkourheilua: ”harrastan voimaharjoittelua” ja ”urheilen koska haluan näyttää hyvältä”. Ikää pidin kontrollimuuttujana.

Vastaajan sukupuoli on koodattu binääriseksi muuttujaksi, jossa mies = 0 ja nainen = 1. Vastaajan koulutustaso koodattiin alkuperäisestä kuusiluokkaisesta koulutusmuuttajasta neliluokkaiseksi muuttujaksi, jossa perusaste =1, toinen aste =2, alempi korkea-

koulututkinto =3 ja ylempi korkeakoulututkinto =4. Kahden harrastuneisuusväittämän kohdalla vastausvaihtoehdot olivat viisiportainen Likert-asteikko 1 ”täysin eri mieltä”, 2 ”jokseenkin eri mieltä”, 3 ”ei samaa eikä eri mieltä”, 4 ”jokseenkin samaa mieltä” ja 5 ”täysin samaa mieltä”. Vaihtoehto 3 ”ei samaa eikä eri mieltä” indikoi todennäköisemmin harjoittelemattomuutta kuin harjoittelua, kuten myös vastaajan negatiivista näkemystä omasta ulkonäköön kohdistuvasta urheilusta. Näin ollen voimaharjoittelun harrastuneisuus ja vastaajan oma näkemys omasta ulkonäköurheilusta koodattiin binäärimuuttujaksi niin, että arvot 1-3 saivat arvon 0 (ei harrasta voimaharjoittelua, ei urheile hyvännäköisyyden takia) ja arvot 4-5= 1 (harrastaa voimaharjoittelua, urheilee hyvännäköisyyden takia). Vastaajien ikä määriteltiin vuosissa ja otettiin analyysiin mukaan jatkuvana kontrollimuuttujana. Selittävien muuttujien jakaumat löytyvät taulukosta 2, jossa ikä on luokiteltu ikäryhmiksi muuttujan havainnollistamisen helpottamiseksi.

Taulukoista 1 ja 2 ilmenee selitettävän ja selittävien muuttujien keskiarvot, jakaumat ja puuttuvat arvot. Sukupuolten välinen ero vastausaktiivisuudessa ilmenee molempien lomakkeiden vastausprosentissa, jossa miehiä koskevassa kysymyksessä naisvastaajia oli 58 prosenttia ja miehiä 41 prosenttia, ja naisia koskevassa kysymyksessä naisvastaajia oli 56 prosenttia ja miehiä 44 prosenttia. Vastaajien sukupuolten väliset erot vastausaktiivisuudessa heijastelevat aikaisempien kyselytutkimuksien vastausmääriä, joissa miesten osuus on ollut naisia vähäisempää (Räsänen ja Sarpila 2013). Ikäluokkien osalta voidaan myös havaita, miten 50-vuotiaat ja sitä vanhemmat ovat niin ikään yliedustettuina aineistossa. Kuitenkin vastausprosentit ovat hyvin jakautuneet nuorempien ikäluokkien kesken. Koulutuksen osalta ilmenee, että eniten vastaajissa on toisen asteen sekä alemman korkeakoulututkinnon suorittaneita (33 prosenttia, 33 prosenttia). Peruskoulun suorittaneiden määrä on vajaa viidenneksen (18 prosenttia) ja ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneita 14 prosenttia.

Taulukko 2 Selittävien muuttujien jakaumat

Muuttuja	Naisia koskevat kysymykset %	Miehiä koskevat kysymykset %	Yhteensä N (%)
Naiset	58,2	55,9	877 (57,3)
Miehet	41,3	44,2	649 (42,4)
Puuttuvat	0,5	0	4 (0,3)
15-19-vuotiaat	7,6	5,3	97 (6,3)
20-29-vuotiaat	13,2	15,9	222 (14,5)
30-39-vuotiaat	12,5	13,9	205 (13,4)
40-49-vuotiaat	13,5	11,8	193 (12,6)
50-59-vuotiaat	18	18,8	288 (18,8)
60-74-vuotiaat	34,4	33,5	516 (33,7)
Puuttuvat	0,4	0,8	9 (0,6)

Peruskoulun suorittaneet	18,4	20,1	292 (19,1)
Toisen asteen suorittaneet	32,9	36,4	528 (34,5)
Alemman korkeakoulututkinnon suorittaneet	33,4	29,2	485 (31,7)
Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet	14,4	12,9	207 (16,5)
Puuttuvat	0,9	1,5	18 (1,2)
N (selitettävään muuttujaan vastanneet)			1530
	M (SD)		Asteikko
Harrastan voimaharjoittelua	2,48 (1,43)	2,52 (1,43)	1-5
Puuttuvat %	1,1	0,3	
Urheilun koska haluan näyttää hyvältä	2,70 (1,19)	2,74 (1,22)	1-5
Puuttuvat %	1,2	1,05	
			1530

3.3 Analyysimenetelmä

Analyyysi toteutettiin lineaarisena todennäköisyysmallina, jossa selitettävä muuttuja on binäärinen muuttuja. Tämä malli vastaa lineaarista monimuuttujaregressiomallia, mutta jossa selitettävä muuttuja on binäärinen jatkuvan sijasta. Koska tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää kuinka todennäköisesti ulkonäköurheilu hyväksytään, tekemällä jaottelu positiivisten ja ei-positiivisten asenteiden välille voidaan regressiomallin kertoimet tulkita todennäköisyyksinä. Toisin sanoen, miten tiedossa oleva taustamuuttuja vaikuttaa todennäköisyyteen, että henkilöllä positiivinen asenne ulkonäkökeskeistä urheilemista kohtaan. (Stock ja Watson 2015, 434–36.)

Tämän lisäksi tein myös lisäanalyysin vaihtoehdoisella analyysimenetelmällä. Tämän tarkoituksena on testata pysyvätkö tulokset samanlaisina, kun analyysiin käytetään toista menetelmää. Lisäanalyysin suoritin ordinaalisen logistisen regressiolla, jossa selitettävä muuttuja oli alkuperäisessä muodossaan asteikolla 1-5. Tämä tuotti tulokset, jotka olivat samansuuntaiset kuin lineaarisessa todennäköisyysmallissa. Tulokset on esitetty liitteissä 1 ja 2. Täten voidaan sanoa, että tulokset ovat päteviä riippumatta käytetystä selitettävästä muuttujasta, eikä niihin liity menetelmään liittyvää epävarmuutta.

Lisäanalyysin lisäksi testasin multikollinearisuusongelmaa malleissa, eli onko vastaajan harrastuneisuudella (voimaharjoittelu) ja omalla ulkonäköurheilulla samankaltainen yhteys selitettävään muuttujaan. Testituloksen perusteella vaikutti, että muuttujat mittaavat eri asioita, koska tulokset eivät juurikaan muuttuneet.

Aineistoa on vertailtu suomalaiseseen väestöön edustavuuden kannalta, eikä se vastaa täysin sukupuoli- ja ikäjakaumaltaan Suomen väestöä. Analyyseissa käytetään painoja

tämän vinouden korjaamiseksi. Kaikki analyysit suoritettiin StataMP 16 tilasto-ohjelmalla.

4 TULOKSET

Sovitin lineaarisen todennäköisyysmallin askeltaen erikseen sekä naisia että miehiä koskevalle väittämälle. Näiden mallien tulokset ilmenevät taulukoista 3 ja 4. Taulukon 3 tulokset osoittavat miesten ulkonäkourheilun hyväksynnän todennäköisyyttä ja taulukko 4 naisten ulkonäkourheilun hyväksynnän todennäköisyyttä eri tekijöiden valossa. Naiset hyväksyvät *miesten* ulkonäön takia urheilemisen noin 2-4 prosenttia miehiä todennäköisemmin, mutta tilastollisesti tämä ero ei ole merkitsevä. Toisaalta taas tulokset osoittavat, että naiset hyväksyvät miehiä epätodennäköisemmin *naisten* harjoittaman ulkonäkourheilun. Lisäksi tämä tulos ei juurikaan muutu, vaikka malliin otetaan muita taustamuuttujia mukaan.

Taulukko 3 Regressiomallien tulokset koskien *miesten* ulkonäkourheilun hyväksymistä

	malli 1	malli 2	malli 3	malli 4	malli5
naiset (ref. miehet)	0,0404 (0,0381)	0,0444 (0,0369)	0,0356 (0,0365)	0,0386 (0,0367)	0,0220 (0,0360)
ikä		-0,00766*** (0,00100)	-0,00752*** (0,00102)	-0,00707*** (0,00106)	-0,00637*** (0,00105)
toinen aste (ref. perusaste)			0,0777 (0,0536)	0,0780 (0,0536)	0,0836 (0,0533)
alempi korkeakoulututkinto (ref. perusaste)			0,165** (0,0534)	0,156** (0,0537)	0,162** (0,0534)
ylempi korkeakoulututkinto (ref. perusaste)			0,232*** (0,0638)	0,220*** (0,0639)	0,202** (0,0637)
voimaharjoittelee (ref. ei voimaharjoittele)				0,0670 (0,0404)	-0,0362 (0,0422)
urheilee hyvännäköisyyden takia (ref. ei urheile hyvän- näköisyyden takia)					0,246*** (0,0396)
Vakiotermi	0,588*** (0,0293)	0,928*** (0,0557)	0,815*** (0,0721)	0,775*** (0,0763)	0,703*** (0,0768)
<i>N</i>	754	754	754	754	754
<i>R</i> ²	0,002	0,069	0,092	0,096	0,140
<i>BIC</i>	1070,4	1024,7	1025,5	1028,9	997,8

Keskivirheet suluissa

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Taulukko 4 Regressiomallien tulokset koskien *naisten* ulkonäkourheilun hyväksymistä

	malli 1	malli 2	malli 3	malli 4	malli 5
naiset (ref.miehet)	-0,105* (0,0436)	-0,0996* (0,0440)	-0,123** (0,0403)	-0,111** (0,0394)	-0,114** (0,0381)
ikä		-0,00352* (0,00158)	-0,00408** (0,00137)	-0,00306* (0,00135)	-0,00294* (0,00131)
toinen aste (ref. perusaste)			0,143 (0,0767)	0,121 (0,0695)	0,120 (0,0667)
alempi korkeakoulututkinto (ref. perusaste)			0,228** (0,0711)	0,198** (0,0648)	0,186** (0,0618)
ylempi korkeakoulututkinto (ref. perusaste)			0,271*** (0,0781)	0,236** (0,0724)	0,231*** (0,0694)
voimaharjoittelee (ref. ei voi- maharjoittele)				0,211*** (0,0418)	0,126** (0,0446)
urheilee hyvännäköisyyden takia (ref. ei urheile hyvännä- köisyyden takia)					0,222*** (0,0406)
Vakiotermi	0,673*** (0,0358)	0,826*** (0,0936)	0,698*** (0,118)	0,601*** (0,114)	0,562*** (0,110)
<i>N</i>	740	740	740	740	740
<i>R</i> ²	0,012	0,026	0,059	0,099	0,136
<i>BIC</i>	1035,2	1030,8	1025,1	999,6	975,0

Keskivirheet suluisissa

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Ikä puolestaan eroaa molempien taulukoiden osalta. Taulukossa 3 ja 4 yhden ikävuo-
den lisääminen vähentää todennäköisyyttä hyväksyä sekä miesten että naisten ulkonä-
kourheilua. Tämä on tilastollisesti merkitsevä molemmissa taulukoissa, tosin yhteys
heikkenee hieman ($p < 0.05$) taulukon 4 osalta kahdessa viimeisessä mallissa, kun voi-
maharjoittelu sekä urheilu hyvännäköisyyden takia otetaan regressiomalliin mukaan.

Molempien sukupuolten ulkonäkourheilun hyväksymisen osalta koulutuksen yhteys
ilmenee kahtiajakona korkeakoulutuksen ja muiden koulutusasteiden välillä. Sekä
alemman että ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet hyväksyvät miesten sekä
naisten ulkonäkourheilun yli 20 prosenttia todennäköisemmin verrattuna perusasteen

suorittaneisiin. Tässäkin yhteys heikkenee hivenen, kun malliin lisätään hyvännäköisyyden takia urheileminen.

Vastaajan oma harrastuneisuus eroaa miesten ja naisten ulkonäköurheilun hyväksymisessä. Taulukossa 3 vastaajat, jotka itse harrastavat voimaharjoittelua, hyväksyvät miesten ulkonäköurheilun niitä vastaajia vähemmän, jotka eivät harrasta voimaharjoittelua. Tämä tulos ei ollut tilastollisesti merkitsevä. Kun kontrolloidaan vastaajien oma urheileminen hyvännäköisyyden takia, voimaharjoittelua harrastavat eivät hyväksy miesten ulkonäköurheilua. Lisäksi ulkonäköurheilua harrastavat vastaajat hyväksyvät miesten ulkonäköurheilun niitä vastaajia todennäköisemmin, jotka eivät urheile hyvännäköisyyden takia.

Naisten ulkonäköurheilua koskevien tulosten osalta voimaharjoittelevat vastaajat hyväksyvät naisten ulkonäköurheilun niitä vastaajia todennäköisemmin, jotka eivät harrasta voimaharjoittelua. Tämä tulos on tilastollisesti merkitsevä, ja kerroin pieneni vastaajan oman ulkonäköurheilun vakioinnin myötä. Silti tilastollinen merkitsevyystaso pysyy suhteellisen voimakkaana ($p < 0.01$).

5 KESKUSTELU

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli tarkastella suomalaisten asenteita ulkonäön takia urheilemista kohtaan. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys nivoutuu yhteiskunnallisten normien tutkimuksen ja ulkonäkö tutkimuksen alle, missä sosiaaliset säännöt luovat kehysten yksilön vapaudelle olla yhteiskunnan jäsen. Eritoten tämä tutkimus käsittelee, miten sukupuoli vaikuttaa siihen, miten hyväksyttäväksi miesten tai naisten ulkonäköurheilu koetaan. Lisäksi tarkastelin koulutuksen, vastaajan oman harrastuneisuuden ja ulkonäköurheilun yhteyttä sekä miesten ja naisten ulkonäköurheilun hyväksymiseen.

Tulokset tukevat ensimmäistä hypoteesia, jonka mukaan naiset olisivat kriittisempiä ulkonäköurheilevia naisia kohtaan kuin miehet. Toisaalta, naisvastaajat olivat miehiä hyväksyvämpiä miesten ulkonäköurheilua kohtaan. Tämä yhteys ei tosin ollut miesten ulkonäköurheilua koskevassa mallissa tilastollisesti merkitsevä. Nämä tulokset ovat jossain määrin ristiriidassa feministisen tutkimuksen ja suomalaisten ulkonäkö tutkimuksien kanssa, minkä mukaan naiset eivät ole kritisoineet naisten pyrkimyksiä hyvän ulkonäön tavoittelussa (Sarpila ym. 2020; Wolf 1991). Sen sijaan ulkonäöstä hyötymistä on tutkimusten mukaan kritisoitu (Kukkonen ym. 2018; Sarpila ym. 2020; Wolf 1991). Etenkin laittautumista ja ulkonäkötyötä koskevissa tutkimuksissa ulkonäön takia urheilemista ei koettu niin ikään laittautumiseksi, vaan pikemminkin hyväksi ja normaaliksi tavaksi pitää itsestään huolta (mm. Gimlin 2000). Kuitenkin tämän tutkimuksen mukaan miehet hyväksyvät naisten ulkonäköurheilun naisia todennäköisemmin. Tutkimuksen tulos miesten myönteisyydestä on samassa linjassa edellisten tutkimusten kanssa, jossa miehet hyväksyivät naisia enemmän ulkonäön hyödyntämisen (Kukkonen ym. 2018).

Tämä voi osaltaan kertoa myös suomalaisesta vaatimattomuuden kulttuurista. Kehon eteen ikään kuin saa tehdä töitä. Etenkin liikkuminen on hyväksyttyä ja jopa suotavaa, mutta hyvän ulkonäön takia tehty työ saatetaan kokea turhamaisena eikä niin ikään sosiaalisesti hyväksyttynä tekona. Myös ulkonäköurheilun julkituominen saatetaan kokea problemaattisena. Voi olla, että kyselytutkimuksissa asenteen näyttäminen on verrattain helpompaa anonyymiyden puitteissa, jolloin vastaajien mielipiteet eivät välttämättä kuvasta heidän todenmukaisia asenteitaan. Kukkonen ym. (2018) totesivat sen olevan todennäköistä, että mediassa ihanteellisten ulkonäköstandardien esittäminen on aiheuttanut ulkonäköpaineita ja muuttanut asenteita ulkonäköön panostamista ja siitä hyötymistä kohtaan. Tätä toisti aikoinaan myös Markula (1995), joka pohti, miten urheilevat naiset toisaalta pyrkivät saavuttamaan hyvän ulkonäön ja toisaalta myös kyseenalaistamaan tämän yhteiskunnan luoman normin. Naisten kriittinen näkökanta naisten ulkonäköurheilemista kohtaan saattaa heijastella enemmän yhteiskunnallisten normien noudattamista, kuin ennemmin esimerkiksi kateutta. Suomalaisessa yhteiskunnassa on vahvana luonnonmukaisuuden eetos ja ulkonäköön panostamisen säännönmukainen julkinen

paheksuminen, mikä heijastelee vanhaa suomalaista sanontaa 'rumat ne vaatteilla koreilee'.

Koulutuksen yhteys ulkonäkourheilun hyväksymiseen näkyi kahtiajakona korkeammin koulutettujen ja matalammin koulutettujen kesken, mikä vahvistaa hypoteesin kaksi. Sekä alemman että ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneet hyväksyivät muita todennäköisemmin sekä naisten että miesten ulkonäkourheilun. Tämä on sinänsä linjassa niiden tutkimusten kanssa, joiden mukaan korkeammin koulutetut liikkuvat muita enemmän (Kahma 2010; Keipi ym. 2018) ja miten heillä olisi koulutuksen myötä saatua kulttuurista pääomaa (Warde 2006). Koulutuksen myötä kasautunut hiljainen tieto kehon muokkaamisesta ja terveellisistä elämäntavoista saattavat osaltaan vaikuttaa siihen, miten muiden ihmisten ulkonäkourheilu koetaan. Lisäksi korkeammin koulutetut pitävät ulkonäköä tärkeämpänä kuin matalammin koulutetut (Åberg, Kukkonen, ja Sarpila 2020) ja muutenkin korkeakoulutettujen asenne ulkonäköä ja ulkonäkötyötä kohtaan ylipäättään on sallivampi (Kukkonen ym. 2019). Tieto siitä, että ulkonäöstä huolehtiminen on tärkeä osa yhteiskunnallista normien noudattamista, mahdollisesti vaikuttaa ulkonäkourheilun hyväksyntään.

Testatakseni hypoteesia kolme, tarkastelin vastaajan omaa harrastuneisuutta ja urheilua hyvän ulkonäön vuoksi. Naisten ulkonäköä koskevissa tuloksissa sekä voimaharjoittelua että ulkonäkourheilua harrastavat vastaajat hyväksyivät naisten ulkonäkourheilun. Nämä tulokset voivat osaltaan johtua siitä, miten paljon urheilevilla ihmisillä on muita todennäköisemmin positiivisempi kehonkuva (Sabiston ym. 2019). Tällöin hyväksymiselle voi olla matalampi kynnys, vaikka liikkumisen motiivi kumpuaisikin ulkonäöllisistä syistä. Raja siinä, liikkuuko terveyden vai ulkonäön takia, on häilyvä. Yksilö voi alkaa harrastaa esimerkiksi saliharjoittelua täysin ulkonäön muokkaamisen takia. Liikunnan harrastamisen motiivi olisi tällöin ulkonäkökeskeinen, mutta jonkin ajan kuluttua liikunnasta saadut terveydelliset hyödyt saattavat mennä ulkonäöllisten attribuuttien edelle. Miesten ulkonäkourheilua koskevissa tuloksissa ne vastaajat, jotka harrastavat voimailua ulkonäön takia, saattavat hyväksyä sen harrastamisen ulkonäöllisistä syistä, kun taas ne vastaajat, jotka voimaharjoittelevat tuloshakuisesti, mahdollisesti hyväksyvät muita vastaajia vähemmän miesten ulkonäkourheilun.

Tulokset ovat osittain linjassa ulkonäkourheilua koskevien tutkimusten kanssa, joissa ulkonäkourheilevat ihmiset myös odottavat ulkopuolelta tulevaa hyväksyntää omalle ulkonäölleen (Homan ja Tylka 2014; O'Hara, Cox, ja Amorose 2014; Tylka ja Homan 2015). Ulkonäkourheilun ja voimailun tulokset heijastelevat myös sosiaalista kuplaa, jonka sisällä on helpompi hyväksyä samankaltainen toiminta. Esimerkiksi salilla käyvät hyväksyvät muita todennäköisemmin saliharjoittelun, koska he noudattavat samaa normia. Mitä tulokset eivät kerro, on se, mitä sukupuolta ulkonäkourheilevat ja voimaharjoittelevat vastaajat edustavat.

Seuraavaksi nostan esiin tutkimuksen neljä mahdollista rajoitetta. Ensinnäkin lineaarisen todennäköisyysmallin yleisempinä ongelmina pidetään heteroskedastisuutta, sen yksinkertaistavaa muotoa ja sitä, että sen ennustamat todennäköisyydet voivat olla vähemmän kuin nolla ja enemmän kuin yksi (Mood 2010; Stock ja Watson 2015, 435–37). Korjasin heteroskedastisuusongelman tilastollisella ohjelmalla käyttämällä heteroskedastisuus-robusteja keskivirheitä.

Toinen mahdollinen rajoite saattaa olla selitettävän muuttujan uudelleenluokittelu. Tästä saattaa seurata, että kaksiluokkainen muuttuja luo melko karkean mittarin tutkimuksen tuloksille. Lisäksi kaksiluokkaisen muuttujan myötä menetetään vaihtelua ja tilastollista voimaa (Cohen 1983). Tutkimuksen tarkoitus oli kuitenkin luoda yleisvaikutelma suomalaisten asenteista ulkonäön takia urheilemista kohtaan ja kiinnostuksen kohteena oli nimenomaan vastaajan *positiivinen* asenne, eli ilmaiseeko vastaaja selvästi hyväksyvänsä, jos mies tai nainen ulkonäköurheilee. Tällöin dikotominen muuttuja selkeyttää tilastollista analyysia ja tulkintaa. Tämän ongelman pyrin ottamaan huomioon tekemällä lisäanalyysin ordinaalisella logistisella regressioanalyysillä.

Kolmanneksi rajoitteeksi nostan muuttujiksi valittujen kysymysten kriittisen tarkastelun. Valitut kysymykset eivät suoraan kerro vastaajan todenmukaisesti asennoitumisesta ulkonäön takia urheilemista kohtaan. Ei voi suoraan sanoa, onko vastaaja ymmärtänyt kysymyksen oikein tai onko sosiaalinen koeasetelma toiminut toivotulla tavalla, eli onko vastaaja kuvitellut vastaavansa nimenomaan kysymyksiin koskien vain miehiä tai naisia (Kukkonen ym. 2018). Myös vastauksia voimaharjoittelusta ja vastaajan omasta ulkonäköurheilusta pitää tulkita kriittisesti. Ensinnäkin, ei voida tietää, minkä vastaaja kokee voimaharjoitteluksi. Vastaajien mielipiteet voimaharjoittelusta voivat varioida tavallisesta saliharjoittelusta raskaaseen progressiiviseen voimaharjoitteluun.

Neljänneksi haluan tuoda esiin sen, että aineistossa oli rajattu määrä yksilöllisiä taustatekijöitä, joten havaitsemattomat tekijät saattavat olla yhteydessä sekä havaittuihin ominaisuuksiin että hyväksyvään asenteeseen ulkonäköurheilua kohtaan. Tästä syystä tutkimuksessa esitettyjä vaikutuksia ei voida mieltää kausaaliksi vaikutuksiksi, vaan pikemminkin ne kertovat eri tekijöiden yhteydestä ulkonäköurheilun hyväksymiseen. Toisaalta kuitenkin havaitsin, että eri tekijöiden lisääminen malliin ei juurikaan muuttanut aiempien tekijöiden kertoimia, joten tämä ei vaikuttaisi olevan niin suuri rajoite.

Edellä esitetyistä ongelmista huolimatta tämä tutkimus tarjoaa näkökulman urheilun ja ulkonäön yhteydestä sekä suomalaisten asenteista ulkonäön takia urheilua kohtaan. Ulkonäköurheilua ei ole ennen tutkittu hyväksymisen näkökulmasta. Tällä tutkimuksella pyrin avaamaan keskustelua siitä, miten eri tekijät vaikuttavat siihen onko yksilöllä positiivinen asenne ulkonäköurheilua kohtaan. Tutkimuksen päätuloksena esitin, että suomalaisten positiiviset asenteet ulkonäköurheilua kohtaan erosivat sekä vastaajan sukupuolen, että arvioitavan kohdesukupuolen mukaan. Myös ulkonäköurheilevien vastaajien positiivinen suhtautuminen ulkonäköurheiluun oli todennäköisempää kuin niiden

vastaajien, jotka eivät urheile hyvän ulkonäön takia. On yleisesti tiedossa, että suomalaisessa kulttuurissa ulkonäöllä koreilu ei ole keskimäärin hyväksyttyä, vaikka yhteiskunta olisikin menossa enenevässä määrin ulkonäkökeskeisempään suuntaan (Kukkonen ym. 2019; Sarpila ym. 2017). Kuitenkin sellaisessa yhteiskunnassa, jossa arvostetaan hyvää ulkonäköä ja vaaditaan työtä sen eteen, on paradoksaalista, että ulkonäköurheilua paheksutaan. Etenkin naisten kriittinen suhtautuminen naisten ulkonäköurheiluun vaatisi jatkotarkastelua.

Feministisessä kirjallisuudessa kritisoidaan sitä, miten naisten ulkonäkö on aina ollut tarkastelun ja niin kutsutun kurin kohteena, vaikka ulkonäköön kohdistettu laittautuminen olisikin näennäisen vapaasti valittu kauneustyö (Bordo 1993; Elias, Gill, ja Scharff 2017). Myös Pirkko Markula (2019) pohti esseessään, miten liikkumista pitäisi alkaa tarkastella enemmän muista näkökulmista kuin yksilöidyn kehonmuokkauksen näkökulmasta. Hänen mukaansa yksilön vastuu on korostunut muiden ohella myös urheilun ja kehonmuokkauksen saralla. Vaikka yksilöllä olisikin suuri vastuu itsensä kunnossa pitämisestä ja ulkonäkötyön tekemisestä tai tekemättä jättämisestä, on suotuisaa myös pohtia, mitä ulkonäköurheilussa on paheksuttavaa ja miksi niin urheilussa kuin ulkonäköurheilussakin korostuvat sosiaaliset ja sukupuolituneet säännöt. Ulkonäköurheilua koskevien tutkimuksen mukaan ulkonäöllisistä syistä urheilevilla oli negatiivisempi kehonkuva (Sabiston ym. 2019; Tylka ja Homan 2015). Ja nimenomaan kehonkuva saa monet ihmiset liikkumaan, jolloin heidän itsetuntonsa myös keskimäärin paranee parantuneen ulkonäön myötä. Tällöin vahvistuu myös normi ideaalista, urheilullisesta kehosta, jota yhteiskunta vahvasti markkinoi ja ylläpitää. Tämä tutkimus ulkonäköurheilun hyväksymisestä on jatkumoa normien tutkimukselle, joiden mukaan yhteiskunnan ulkonäkönormit ovat tiukemmat naisille (Kukkonen ym. 2018; Sarpila ym. 2020; Åberg, Kukkonen, ja Sarpila 2020) ja heijastelee myös Foschin (2000) tuplstandardin käsitettä, jonka mukaan samanlaisesta käyttäytymisestä naisia arvioidaan eri lailla kuin miehiä.

Jatkossa olisi mielenkiintoista tarkastella myös muiden, kuin tässä esitettyjen, tekijöiden yhteyttä ulkonäköurheilua kohtaan. Esimerkiksi uskonnollisuuden yhteys mielihiteeseen ulkonäköurheilusta olisi relevantti tutkimuksen aihe, sillä luterilainen uskonnollisuus on suomalaisessa yhteiskunnassa vahva normi ja omalta osaltaan kytkeytyy myös tietynlaiseen vaatimattomuuden eetokseen (mm. Sarpila ym. 2017). Toiseksi vastaajan tulotaso ja asuinpaikka kertoisivat tarkemmin sosioekonomisesta asemasta. Näiden kautta voisi enemmän pohtia, miten tulot olisivat yhteydessä myönteisyyteen ulkonäköurheilua kohtaan. Jakaantuuko mielipiteet tulodesiileittäin vai tapahtuuko niissä vaihtelua? Asuinalue kertoisi, asuuko vastaaja maalla vai kaupungissa. Ovatko asenteet näiden asuinpaikkojen välillä polarisoituneet vai ovatko ne yhtenäiset? Näiden lisäksi tutkimusaihetta rikastaisi paneelidata samasta aiheesta eri vuosilta. Tällöin voitaisiin kontrolloida havaitsemattomat yksilön taustatekijät ja saataisiin tietoa mahdollisista kausaalisisista yhteyksistä, sekä analysoida mahdollisia asennemuutoksia ajassa.

6 LÄHTEET

- Anderson, Tammy L., Catherine Grunert, Arielle Katz, ja Samantha Lovascio. 2010. "Aesthetic Capital: A Research Review on Beauty Perks and Penalties". *Sociology Compass* 4(8): 564–75.
- Andreasson, Jesper, ja Thomas Johansson. 2014. *The Global Gym: Gender, Health and Pedagogies*. UK: Palgrave Macmillan.
- Atkinson, Michael. 2008. "Exploring Male Femininity in the 'Crisis': Men and Cosmetic Surgery". *Body & Society* 14(1): 67–87.
- Bordo, Susan. 1993. *Unbearable Weight. Feminism, Western Culture and the Body*. London, England: University of California Press.
- Bourdieu, Pierre. 1984. *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Cambridge: Harvard University Press.
- Cohen, Jacob. 1983. "The Cost of Dichotomization". *Applied Psychological Measurement* 7(3): 294–253.
- Connell, R.W., ja James W. Messerschmidt. 2005. "HEGEMONIC MASCULINITY, Rethinking the Concept". *Gender & Society* 19(6): 829–59.
- Corazza, Ornella ym. 2019. "The emergence of Exercise Addiction, Body Dysmorphic Disorder, and other imagerelated psychopathological correlates in fitness settings: A cross sectional study". *Plos One* 14(4): e0213060.
- Crossley, Nick. 2004. "The Circuit Trainer's Habitus: Reflexive Body Techniques and the Sociality of the Workout". *Body & Society* 10(1): 37–69.
- Crossley, Nick. 2006. 'In the Gym: Motives, Meaning and Moral Careers'. *Body & Society* 12(3): 23–50.
- Das, Jayoti, ja Stephen B. De Loach. 2011. "Mirror, mirror on the wall: The effect of time spent grooming on earnings". *The Journal of Socio-Economics* 40: 26–34.
- Davis, Caroline. 1990. "Body Image and Weight Preoccupation: A Comparison Between Exercising and Non-exercising Women". *Appetite* 15: 13–21.
- Ding, Ding ym. 2016. "The economic burden of physical inactivity: a global analysis of major non-communicable diseases". *The Lancet* 388(10051): 1311–24.
- Dworkin, Shari L., ja Faye Linda Wachs. 2009. *Body Panic: Gender, Health, and the Selling of Fitness*. NYU Press. <http://www.jstor.org/stable/j.ctt9qgds8>.
- Elias, Ana Sofia, Rosalind Gill, ja Christina Scharff. 2017. "Aesthetic Labour: Beauty Politics in Neoliberalism". Teoksessa *Aesthetic Labour, Rethinking Beauty Politics in Neoliberalism*, toim. Ana Sofia Elias, Rosalind Gill, ja Christina Scharff. London, UK: Palgrave Macmillan.

- Euromonitor International. 2020. *Industry and Economic and Consumer Data, Beauty and Personal Care Retail Value RSP 2009-2019 [statistics]*.
<https://www.portal.euromonitor.com/portal/statisticsevolution/index> (2. marraskuuta 2020).
- European Commission. 2018. *Special Eurobarometer 472, Sport and Physical Activity*.
https://data.europa.eu/euodp/en/data/dataset/S2164_88_4_472_ENG.
- Featherstone, Mike. 1991. "The Body in Consumer Culture". Teoksessa *The Body: Social Process and Cultural Theory*, toim. Mike Featherstone, Mike Hepworth, ja Bryan S. Turner. London: Sage, 170–96.
- Foschi, Martha. 2000. "Double Standards for Competence: Theory and Research". *Annual Review of Sociology* 26: 21–42.
- Frisén, Ann, ja Kristina Holmqvist. 2010. "What characterizes early adolescents with a positive body image? A qualitative investigation of Swedish girls and boys". *Body Image* 7: 205–12.
- Gimlin, Debra. 2000. "Cosmetic Surgery: Beauty as Commodity". *Qualitative Sociology* 23(1): 77–98.
- Grogan, Sarah, ja Helen Richards. 2002. "Body Image, Focus Groups with Boys and Men". *Men and Masculinities* 4(3): 219–32.
- Homan, Kristin J., ja Tracy L. Tylka. 2014. "Appearance-based exercise motivation moderates the relationship between exercise frequency and positive body image". *Body Image* 11: 101–8.
- Kahma, Nina. 2010. "Sport and Social Class: the Case of Finland". *International Review of the Sociology of Sport* 47(1): 113–30.
- Keipi, Teo, Pekka Räsänen, Olli Kajava, ja Arttu Saarinen. 2018. "The Persisting Link Between Physical Recreation Spending and Education – the Case of Finland". *International Journal of Sociology and Social Policy* 38(3/4): 182–93.
- Kukkonen, Iida, Tero Pajunen, Outi Sarpila, ja Erica Åberg. 2019. *Ulkonäköyhteiskunta 2000-luvun Suomessa*. Helsinki: Into.
- Kukkonen, Iida, ja Outi Sarpila. forthcoming. "Gendered Experiences of Appearance-related Perks and Penalties in Finnish Labor Markets". *Nordic journal of working life studies*.
- Kukkonen, Iida, Erica Åberg, Outi Sarpila, ja Tero Pajunen. 2018. "Exploitation of aesthetic capital - disapproved by whom?" *International Journal of Sociology and Social Policy* 38(3/4): 312–28.
- Kwan, Samantha, ja Mary Nell Trautner. 2009. "Beauty Work: Individual and Institutional Rewards, the Reproduction of Gender, and Questions of Agency". *Sociological Compass* 3(1): 49–71.
- Markula, Pirkko. 1995. "Firm but Shapely, Fit but Sexy, Strong but Thin: The Post-modern Aerobicizing Female Bodies". *Sociology of Sport Journal* 12: 424–53.

- Markula, Pirkko. 2014. "The Moving Body and Social Change". *Cultural Studies ↔ Critical Methodologies* 14(5): 483–95.
- Markula, Pirkko. 2019. "Critical research in exercise and fitness". Teoksessa *Critical Research in Sport, Health and Physical Education*, toim. Richard Pringle, Håkan Larsson, ja Göran Gerdin. London: Routledge.
- Mood, Carina. 2010. "Logistic Regression: Why We Cannot Do What We Think We Can Do, and What We Can Do About It". *European Sociological Review* 26(1): 67–82.
- O'Hara, Shannon E., Anne E. Cox, ja Anthony J. Amorose. 2014. "Emphasizing appearance versus health outcomes in exercise: The influence of the instructor and participants' reasons for exercise". *Body Image* 11: 109–18.
- Opetus -ja kulttuuriministeriö. 2015. 390/2015 390/2015 *Liikuntalaki*. <https://www.finlex.fi/fi/laki/smur/2015/20150390> (7. tammikuuta 2020).
- Powers, Devon, ja DM Greenwell. 2017. "Branded fitness: Exercise and promotional culture". *Journal of Consumer Culture* 17(3): 523–41.
- Purhonen, Semi ym. 2014. *Suomalainen maku : kulttuuripääoma, kulutus ja elämäntyylien sosiaalinen eriytyminen*. Helsinki: Gaudeamus.
- Ridgeway, Rebekah T., ja Tracy L. Tylka. 2005. "College Men's Perceptions of Ideal Body Composition and Shape". *Psychology of Men & Masculinity* 6(3): 209–20.
- Rijken, Arieke J., ja Eva-Maria Merz. 2014. "Double Standards: Differences in Norms on Voluntary Childlessness for Men and Women". *European Sociological Review* 30(4): 470–82.
- Räsänen, Pekka, ja Outi Sarpila. 2013. "Internet-lomake vai ei? Sähköinen kyselylomake postikyselyitä täydentävänä tiedonkeruun menetelmänä." Teoksessa *Otteita verkosta - verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät*, Tampere: Vastapaino.
- Sabiston, C.M., E. Pila, M. Vani, ja C. Thogersen-Ntoumani. 2019. "Body image, physical activity, and sport: A scoping review". *Psychology of Sport & Exercise* 42: 48–57.
- Sarpila, Outi ym. 2020. "Double standards in the accumulation and utilisation of 'aesthetic capital'". *Poetics* (101447).
- Sarpila, Outi, ja Jani Erola. 2016. "Physical attractiveness – who believes it is a ticket to success?" *Research on Finnish Society* 9: 5–14.
- Sarpila, Outi, Tero Pajunen, Sonja Kekäläinen, ja Erica Åberg. 2017. "Onko ulkonäön arvostus nousussa Suomessa?" *Yhteiskuntapolitiikka* 82(1): 86–93.
- Sarpila, Outi, Roosa Sandell, Aki Koivula, ja Iida Kukkonen. 2016. *WORKING PAPERS IN ECONOMIC SOCIOLOGY: Arkielämä ja ulkonäkö -kyselyn tutkimusseloste*. Turun yliopisto.

- Seippel, Ørnulf. 2006. "The Meanings of Sport: Fun, Health, Beauty or Community?" *Sport in Society* 9(1): 51–70.
- Seippel, Ørnulf, ja Anne-Lene Bakken Ulseth. 2011. "Fitness, Class and Culture: Social Inequality in Fitness". *Idrottsforum.org*.
- Shilling, Chris. 2005. *The Body in Culture, Technology and Society*. London: Sage publications.
- Shilling, Chris, ja Tanya Bunsell. 2009. "The female bodybuilder as a gender outlaw". *Qualitative Research in Sport and Exercise* 1(2): 141–59.
- Smith Maguire, Jennifer. 2008. *Fit for Consumption: Sociology and the Business of Fitness*. New York: Routledge.
- Stewart, Bob, Aaron Smith, ja Brian Moroney. 2013. "Capital building through gym work". *Leisure Studies* 32(5): 542–60.
- Stock, James H., ja Mark W. Watson. 2015. *Introduction to Econometrics*. Pearson Global Editions.
- Tiggemann, Marika, ja Mia Zaccardo. 2015. "“Exercise to be fit, not skinny”: The effect of fitspiration imagery on women’s body image". *Body Image* (14): 61–67.
- Tylka, Tracy L., ja Kristin J. Homan. 2015. "Exercise motives and positive body image in physically active collegewomen and men: Exploring an expanded acceptance model of intuitive eating". *Body Image* 15: 90–97.
- Vandebroeck, Dieter. 2017. *Distinctions in the Flesh: Social Class and the Embodiment of Inequality*. Routledge.
- Warde, Alan. 2006. "Cultural Capital and the Place of Sport". *Cultural Trends* 15(2/3): 107–22.
- Watson, Nigel. 2007. "Culture, Lifestyle and Identity: Constructing the Healthy You". Teoksessa *Sport and Physical Activity: The Role of Health Promotion*, toim. Jacqueline Merchant, Barbara Griffin, ja Anne Charnok. New York: Palgrave Macmillan.
- Wenman, Heini, Katja Borodulin, ja Pekka Jousilahti. 2019. *Vapaa-ajan liikunta ja fyysisen aktiivisuus lisääntyvät Suomessa WHO:n tavoitteen mukaisesti*. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-381-6>.
- Widdows, Heather. 2018. "A Duty to be Beautiful?" Teoksessa *Perfect Me, Beauty as an Ethical Ideal*, Princeton University Press, 17–49. <https://www.jstor.org/stable/j.ctvc77j2q.5>.
- Wolf, Naomi. 1991. 2002 *The Beauty Myth. How Images of Beauty Are Used Against Women*. New York, NY: HarperCollins.
- World Health Organization. 2010. *Global Recommendations on Physical Activity for Health*.

- Åberg, Erica. 2020. "KEEPING UP APPROPRIATE APPEARANCES Physical appearance, social norms, and gender in Finland". Väitöskirja. Turun yliopisto.
- Åberg, Erica, Aki Koivula, ja Iida Kukkonen. 2020. "A feminine burden of perfection? Appearance-related pressures on social networking sites". *Telematics and Informatics* 46(101319).
- Åberg, Erica, Iida Kukkonen, ja Outi Sarpila. 2020. "From double to triple standards of ageing. Perceptions of physical appearance at the intersections of age, gender and class". *Journal of Aging Studies* 55(100876).

7 LIITTEET

Taulukko 5 Ordinaalinen regressiomalli alkuperäisestä selitettävästä muuttujasta: Missä määrin hyväksyt tai et hyväksy, mikäli *mies* urheilee koska tavoittelee hyvää ulkonäköä (1= ehdottomasti paheksun, 5 = ehdottomasti hyväksyn). ³

	malli 1	malli 2	malli 3	malli 4	malli 5
Nainen (ref. miehet)	1,280 (0,183)	1,326 (0,192)	1,310 (0,193)	1,324 (0,195)	1,227 (0,184)
Ikä		0,969*** (0,00381)	0,969*** (0,00402)	0,971*** (0,00418)	0,973*** (0,00427)
Toinen aste (ref. perusaste)			1,306 (0,306)	1,323 (0,312)	1,394 (0,339)
Alempi korkeakoulututkinto (ref. perusaste)			1,623* (0,378)	1,571 (0,365)	1,629* (0,393)
Ylempi korkeakoulututkinto (ref. perusaste)			3,207*** (0,921)	3,061*** (0,866)	3,062*** (0,876)
Voimaharjoittelee (ref. ei voimaharjoittele)				1,392* (0,231)	0,881 (0,153)

³ Ordinaalisen regressionanalyysin tulokset on raportoitu 'riskisuhteina' (OR, odds ratio). Jos kerroin on alle tai yli yhden, on tarkasteltavan ryhmän ja referenssiryhmän välillä eroja.

Urheilee hyvännä- köisyyden takia (ref. ei urheile)					3,149***
					(0,534)
/					
cut1	0,0569*** (0,0107)	0,0127*** (0,00354)	0,0177*** (0,00626)	0,0214*** (0,00784)	0,0271*** (0,0101)
cut2	0,156*** (0,0212)	0,0357*** (0,00860)	0,0505*** (0,0161)	0,0613*** (0,0205)	0,0788*** (0,0270)
cut3	0,727** (0,0808)	0,181*** (0,0397)	0,265*** (0,0796)	0,323*** (0,103)	0,438* (0,145)
cut4	4,278*** (0,544)	1,172 (0,248)	1,791* (0,526)	2,204* (0,694)	3,313*** (1,104)
<i>N</i>	754	754	754	754	754
pseudo <i>R</i> ²	0,002	0,030	0,042	0,045	0,068
<i>BIC</i>	1598,2	1560,7	1561,1	1564,0	1533,5

Exp(kerroin); Keskivirheet suluissa.

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$

Taulukko 6 Logistinen regressiomalli alkuperäisestä selitettävästä muuttujasta: Missä määrin hyväksyt tai et hyväksy, mikäli *nainen* urheilee koska tavoittelee hyvää ulkonäköä (1= ehdottomasti paheksun, 5 = ehdottomasti hyväksyn).

	malli 1	malli 2	malli 3	malli 4	malli 5
Nainen (ref. miehet)	0,620** (0,101)	0,630** (0,105)	0,578*** (0,0918)	0,600** (0,0949)	0,584*** (0,0918)
Ikä		0,984** (0,00563)	0,982*** (0,00496)	0,986** (0,00488)	0,986** (0,00483)
Toinen aste (ref. perusaste)			1,574 (0,508)	1,423 (0,423)	1,448 (0,421)
Alempi korkeakou			2,206**	1,979*	1,926*

lututkinto (ref. perusaste)			(0,665)	(0,552)	(0,524)
Ylempi korkea- koulutut- kinto (ref. perusaste)			2,502**	2,221**	2,231**
			(0,811)	(0,671)	(0,657)
Voima- harjoitte- lee (ref. ei voimahar- joittele)				2,374***	1,772***
				(0,402)	(0,308)
Urheilee hyvännä- köisyyden takia (ref. ei urheile)					2,313***
					(0,384)
/					
cut1	0,0141*** (0,00361)	0,00686*** (0,00266)	0,00999*** (0,00456)	0,0136*** (0,00584)	0,0149*** (0,00623)
cut2	0,0961*** (0,0167)	0,0469*** (0,0173)	0,0697*** (0,0312)	0,0963*** (0,0404)	0,107*** (0,0436)
cut3	0,479*** (0,0701)	0,238*** (0,0864)	0,367* (0,169)	0,530 (0,228)	0,611 (0,256)
cut4	2,558*** (0,362)	1,304 (0,431)	2,068 (0,919)	3,173** (1,345)	3,864** (1,618)
<i>N</i>	740	740	740	740	740
pseudo <i>R</i> ²	0,006	0,014	0,024	0,041	0,055
<i>BIC</i>	1576,4	1571,3	1576,0	1555,8	1540,8

Exp(keroin); Keskivirheet suluissa.

* $p < 0.05$, ** $p < 0.01$, *** $p < 0.001$